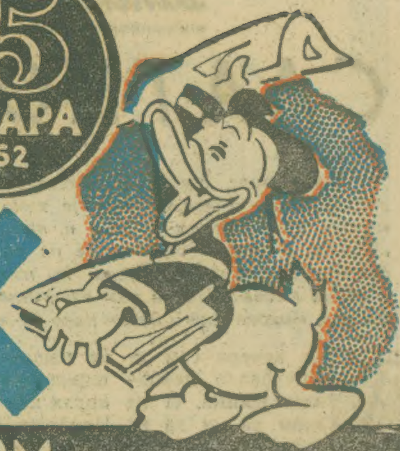
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15 ДИНАРА 1952

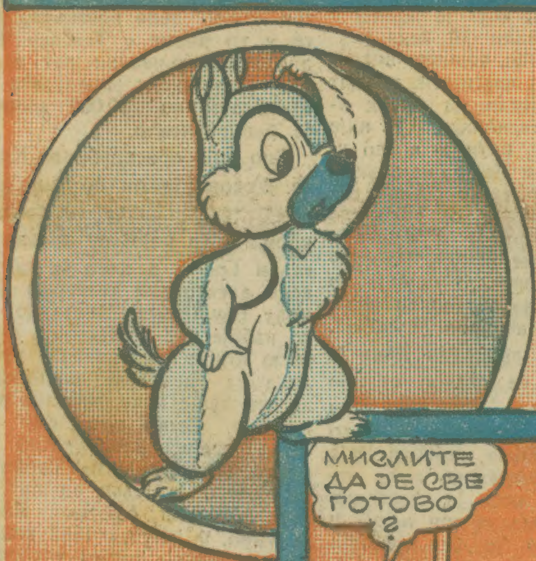
ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

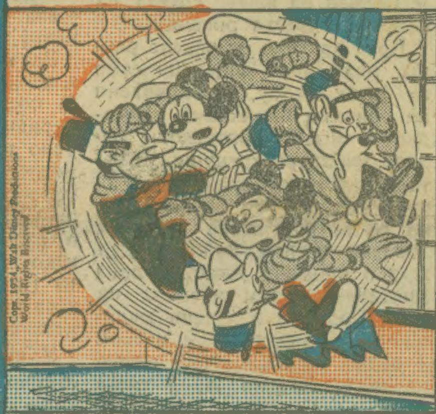
Година XIX — Број 290 — Субота, 20 јул 1957

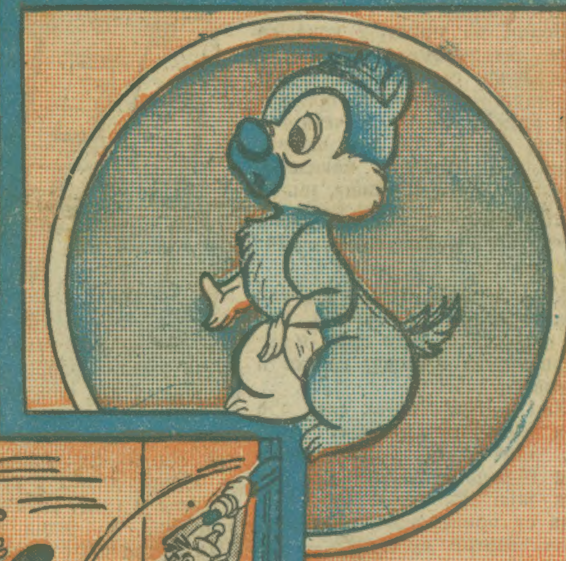
МИКИ И НАХОД РИЂА

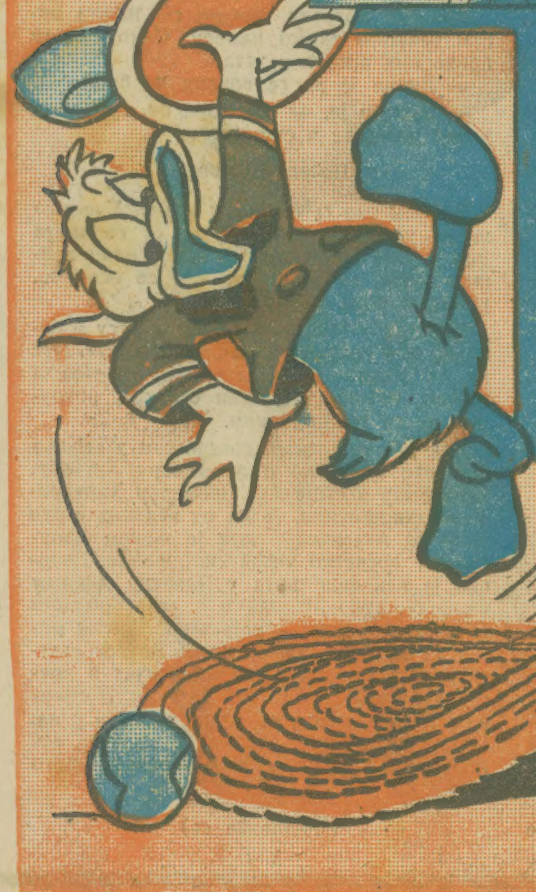

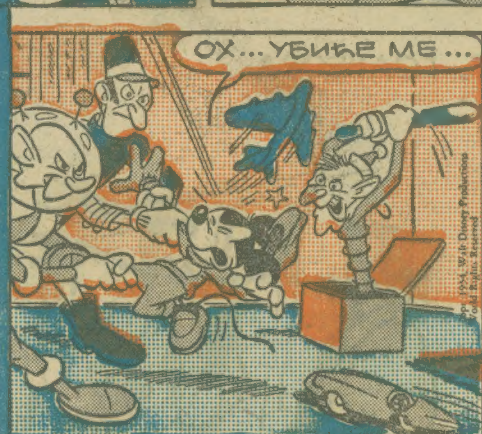

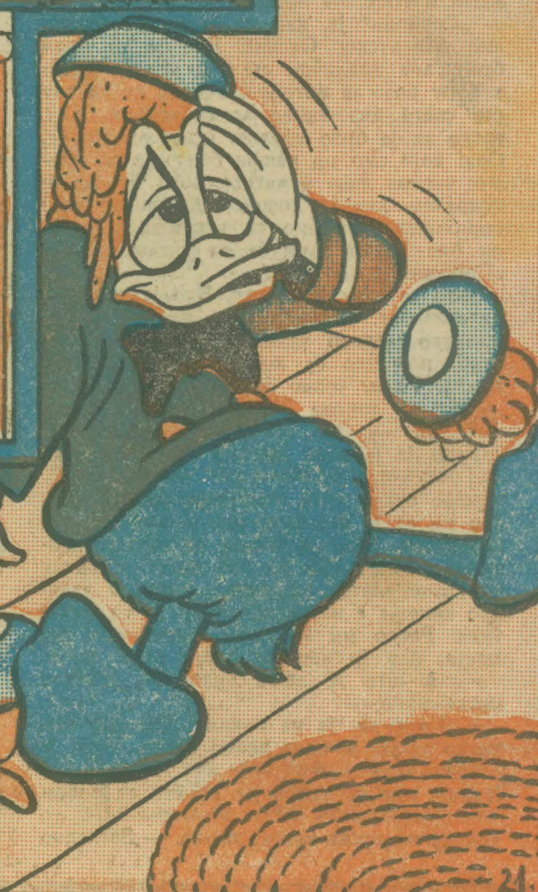

Далеке земље и народи

СЛАТКО И СЛАНО

Наше људе одувек је интересовало како изгледају далека копна и мора, каква је тамо природа, какви су народи тих далеких земаља и како они живе. Напис „Слатко и слано" одломак је из путописа „Цунко" од Мирка Милојковића. Књига је изишла у библиотеци „Златна књига". Писац нам занимљиво и живо приказује Кинезе, њихова јела и начин како их једу.

Две вечери сам се ишчуђавао необичним јелима. И не знам да ли да их хвалим или кудим. У сваком случају, прича је то за себе.

Прво сам вечерао у неугледном приземеном ресторану звучна имена: „Чуен Дзи Д", што на нашем језику, отприлике, значи: „Сва савршенства". Ресторан је надалеко чувен по свом специјалитету: пекиншкој патки. Спољна врата уводе нас у двориште, узано као ходник. С обе стране су нумерисана врата и стаклени прозори. Водич притисну кваку на вратима с бројем три. Уђосмо. У обичној соби су два округла стола и столице.

У Кини кафане нису као код нас. Тамо су чајџинице у којима људи пију чај. И народне кухиње у којима се продају мекике, обарен пиринач, исецкано месо, шкољке, ракови и нама непозната поврћа.

Буцмасти келнер донесе на сто по два штапића од слонове кости, уместо виљушака и ножа. Они ме потсетише на пацке у основној школи. Учитељ ме је ишибао по длановима, зато што сам десеторици дечака у разреду обојио образе, један црвеном бојицом, други плавом.

Водич ми показује како се једе штапићима, десном руком. Један се ухвати палцем и кажипрстом, други се причврсти између трећег и четвртог прста. Стриже он тим штапићима као берберин маказама. Мени се прсти укочише, ни да се помере...

— Полако, научићете, — теши ме он.

Утом келнер стави пред нас два порцеланска чанчета, слична шољама за белу кафу, и две порцеланске кашике, кратке и здепасте.

Ево и јела! Плитак плех пре пун ситниша: црвених рачића, танких као глисте, пржених бубаца и ољуштених црних јаја. Да, црних јаја. Можда су покварена— помислих.

— Зашто су црна? — питам стидљиво.

— То су обична јаја. Само су три месеца била облепљена кашом од гашена креча и пиринчаних љусака, па су отврдла као обарена и поцрнела. Пробајте, укусно је — храбри ме водич.

Грицнух обазриво. Није рђаво. Мало заудара на влагу, на печурке. Очима потражих хлеб. Водич ми рече да они не једу хлеб.

На сто стиже реш пржена риба, преливена црвеним сосом. Ту забуне нема. Риба је свуда риба. Храбро сам забо штапиће у њу, они се заглибише као у туткалу. Једва их ишчупах. Водич притече упомоћ, напуни ми тањире до врха. Ставих комад у уста, залогај запе у грлу, трепнух запрепашћено, и једва прогутах. Шта је сад ово? Слатко! Уместо сосом, риба је заливена густим шећером. Риба и шећер! Шта се може, јео сам и притом мислио на наше слане рибе.

Обрадовах се белом купусу рибанцу што се пушио и весело пућкао у чинији. Купус није са шећером. Најешћу се купуса. Само превише је жилав, рска; није скуван како ваља.

— То је хајц, — рече водич.

Равнодушно слегох раменима, јер сам помислио да они тако називају купус. А ја ионако не могу да научим кинески језик.

— Врста морске алге — додаде водич.

Испустих кашику у чанче. Алге! Дође ми да се наљутим на водича. Он као да се шегачи са мном. Све нека јела што личе на наша, а нешто су сасвим десето. Примирих се. Није он крив.

Пихтије нису пихтије, већ хајесењ од нарочитих морских шкољки које живе прилепљене на камену. Уловљене шкољке прво се осуше и стврдну као камен. Личе на велике суве смокве. Пре кувања потопе их у воду да омекшају.

— Патка! — шапну одушевљено водич.

Његова нервоза пређе и на мене. Најзад патка, о којој сам толико слушао. Келнер је свечано унесе на послужавнику, жуту и набубрелу као милихброт. Исецка је брзо на ситне парчиће и сасу у тањир. У другом тањиру донесе корице од теста, као за палачинке. У трећем киселкасти сос, у четвртом празилук. Водич ми показа како се једе. Умочи се парче меса у сос, дода му се струк празилука, па се завије у корицу и једе. Врушти препечена патка у зубима.

Необично јело. Запитах келнера како се справља. Он се загонетно насмеши, заврте главом и објасни учтиво да је то тајна њихова ресторана коју брижљиво чувају преко педесет година.

Брисао сам руке пешкиром наквашеним врелом водом. Мислио сам да је вечера завршена. И тек тада сам сазнао да се у Кини за један обед изнесе и по двадесет различитих јела.

Изненађења су се смењивала, као у мађионичара. Кромпир испржен у шећеру! Пре но што се стави у уста, замочи се у шољу хладне воде, да се шећер стврдне. Скупоцена чорба Јин-ал-Сребрне уши, — справљена од лишаја са дрвета из провинције Сечуан. Љигава и густа, много потсећа на салеп.

Вечера би завршена обавезном шољом обареног пиринча. Лепо понашање захтева да се половина тога јела остави у шољи. Ако бисмо појели сав пиринач, то би по њиховом обичају, значило да је вечера била недовољна и да њоме нисмо задовољни. Тиме гост може највише да увреди домаћина.

Трећег дана, водич рече да ћемо вечерати у другом ресторану, такође чувеном. Само је удаљен од нашег хотела, па ћемо се одвести рикшама.

Пред вратима су чекале рикше, мали црни фијакери само за једну особу, причвршћени на обичним бициклима. Поседасмо, возачи притискоше педала, фијакери кренуше уз ветар, натрујен прашином. Учини ми се да осећам како се та пустињска прашина завлачи и под кожу. Људи журно промичу улицама, лица заштићена белим маскама од газе. Промиче и зелени милиционер на раскршћу, с маском и белим увијачима око листова ногу. Хладно је, а снега нема.

Стигосмо у забачено криво сокаче. Уз дрвене степенице доспесмо у ресторан од триста одаја раздвојених застакљеним преградама, у којима човек може да се загуби као у каквом лавиринту.

Вечера је опет почела ситнишима: малим раковима, прженим бубцима, кокошијим месом, црним јајима и осталим. А настављена скупоценом супом од ластина гнезда, необична укуса. Та супа се не справља од гнезда сваке ласте, већ само од посебне врсте малих ласта, које живе на обалама Јужног Кинеског Мора. Њихова гнезда су беличаста. Начиниле су их из млека излученог жлездама. Гнезда се после стврдну и личе на љускаве шкољке у песку, давно избачене таласима из воде.

Није мање чудно било ни њихово јело јинц, што се тегли као резанци у супи, а личи много на растопљене пихтије. Оно је од сасушених пераја опаке ајкуле, сивих и тврдих, као коштани чешљеви. Пре кувања, пет дана се киселе у води, да омекшају. Поврх те каше пливају црни морски краставци.

Донесоше и специјалитет тога ресторана — бакрену посуду која истовремено личи и на фуруницу и на минијатурно казанче за печење ракије. Облика је каубојског шешира, повијена обода навише. У њему ври вода зачињена лишћем слатког купуса. Кроз оџак, на средини казанчета сукља плавичасти дим распаљеног угља — брикета.

Нисам могао доћи себи од чуда. Гледам — фуруница се пуши на столу. Шта ће нам фуруница? Би ми смешно. У том келнер донесе на послужавнику шест шоља са сосовима од различитих зачина, растворених у уљу соје. Донесе и велики тањир с непеченим овчјим месом, исецканим у танке листиће и прошараним белим лојем као да је свињетина.

Упитно погледах у водича: шта да чиним? А он, као да је само то чекао. Спретно дохвати штапићима лист меса, потопи га у врелу воду, почека мало, па га извади обареног, умочи у паприни сос, који је смеса шест сосова и поче да једе. Понових све по реду. Признајем да укусније јело од тога у Кини нисам јео. Можда, и због погачице од некиселог теста, какве и у нас месе на селу.

Упитах келнера откуд им такво особито укусно овче месо.

— Тајна — рече он.

Опет тајна и то у исхрани јагањаца.

— Колико ви јела умете да зготовите? — упитах.

— Много. Преко хиљаду, — одговори келнер.

Више ништа нисам питао. Схватио сам да је само богата стара култура могла измислити толико необичних јела. Вековима их је измишљала.

Замолих чашу киселе воде. Водич одречно заврте главом. Рече да у Кини нема извора минералне воде. Заиста чудно. Толика земља, велика скоро као читава Европа, а нема киселе воде.

Није његов изум...

Чувени амерички револвер с буренцетом, „колт", није амерички изум. Па ипак, име овог оружја везано је за Американца Самјуела Колта, који је живео у првој половини 19 века.

Захваљујући вештим подражавањима и плагијатима, Колт је постао један од првих америчких милионара. Он није учио школу, нити је волео уметност, али је у најранијој младости прочитао готово све књиге у којима се говорило о разном оружју и вештини како се њиме рукује. Нарочито га је занимало оружје из кога може да се испали више метака без поновног пуњења.

У старим архивама Колт је открио да се овакво оружје употребљавало у Европи још у 15 веку. Прочитао је и то да је Сен Ењан, војвода Луја XIV, био познат по свом револверу из кога је узастопно могао да испали три метка и пушке која је без пуњења могла да пуца седам пута. Париски новинар Лорет, још у то време, писао је да је проведена машина из које се може испалити 50 метака и револвер са десет метака.

Кад је прикупио све потребне податке, Колт је објавио да је изумео револвер. То је било 1835 године. Мада је његов „изум" лепо примљен, јер се у то време у Тексасу водио истребљивачки рат против Индијанаца, предузеће с капиталом од 250.000 долара је банкротирало.

Ово није обесхрабрило Колта. Ускоро је он објавио „изум" експлозивне подводне корњаче (о којој су писали и стари Грци), а хтео је да уведе електрични телеграф између Њујорка и Монтаука. У то избије рат у Мексику, што је за Колта била погодна прилика да придобије акционаре за оснивање нове фабрике револвера. Овога пута био је боље среће. Авантуриста и фабрикант оружја из Хатфорда постао је један од најбогатијих људи Америке. Када је умро, 9 јануара 1862 године, оставио је својој удовици капитал од 5 милијарди данашњих француских франака.

ЗЛАТНА МЕДАЉА АТЛАНТИДЕ

РОМАН ОД Г. ГОЛУБОВА

(3)

То име није у мени изазвало ништа друго сем мутног сећања на неку кратку вест на шестој страници нашег листа.

— Распитајте се код стручњака ,они ће знати о томе, — нестрпљиво рече Ватсон. — „Сорбона" је, као ви сада, проучавала дно Атлантског Океана. Био је то мали брод, већ прилично стар, и кад је запао у буру брзо је потонуо. Успели су да спусте свега два чамца за спасавање. Али, ветар их је брзо удаљио један од другог. Онај који смо ми нашли бацао је по океану четири дана и четири ноћи. То ми је испричао, кад је дошао себи, човек кога смо спасли. Касније се установило да је он био једини који је од читаве посаде „Сорбоне" остао жив.

Звао се Жак Ив Бижу. Био је, изгледа, палеонтолог. Сем ако ја касније нисам побркао његово занимање. Био је веома слаб; појавило се код њега запаљење плућа. Ипак, успео је да ми исприча... — Ту се доктор Ватсон наже до самог мог уха. — Они су открили Атлантиду! Једном је њихова дрљача за испитивање дна извукла, с дубине од око три километра, комаће неког суда необичног облика. Описао ми га је детаљно, али ја сам већ све заборавио. Тада су почели да уздуж и попреко дрљају дно на том месту и нашли су разне златне стварчице, новац и некакво камење с натписима. Била је то Атлантида. Рекао ми је тачне координате тог места, али ја вам их засад нећу одати.

— А шта је даље било? — запитах нестрпљиво.

— Умро ми је на рукама. Већ сам вам рекао да му је било веома рђаво. Мени је остала медаља, ова коју сте видели — једино што је успео да понесе са собом кад је напуштао брод. И координате, — додаде он после кратке паузе. — Заслепио ме је блесак те проклете медаље. У машти сам већ видео брда злата извученог са океанског дна. Имао сам несрећу да сам, вративши се у луку, прочитао све што сам могао да нађем о Атлантиди: од Платонових „Дијалога" до петпарачких романа. Они су тако описивали богатство тог потонулог континента, где су чак и градска врата била од злата, да сам ја, уистини, мало померио памећу. Напустио сам службу и покушавао да организујем експедицију све док нисам страћио све што сам имао. То је невероватно тешко... доћи до блага које лежи на дубини од 3—4 километра. Можда и немогућно. Могу се извући појединачни предмети. Научницима више и не треба. Њима би било довољно да докажу да је Атлантида заиста постојала и да место где је била унесу у карте. Ето због чега сам спреман да вам продам ту тајну. Мени је већ дозлогрдило. Пет хиљада долара за медаљу и двадесет хиљада — за координате. И да Бижу и ја будемо споменути као њени проналазачи. Зар је то много?

— Ко ће вам поверовати?— запитах га.

— Повероваће, — одговори он одлучно. Само напишите о томе у новинама. Наћи ће се већ такви који желе да опробају срећу... Даћу вам снимак медаље...

Завукавши руку у џеп, он извади читав пакетић снимака и пружи ми један говорећи:

— Желим поштену погодбу. Покажите га друговима, пошаљите телеграм вашем листу. Сутра чекам ваш одговор. Запишите моју адресу: хотел „Сплендид", соба број 6. То је на другом спрату.

Био је већ сасвим пијан. И мени је шумело у глави: очигледно, прилично смо попили за време разговора. И, свакако под утицајем алкохола, реших да одмах, не одгађајући за сутрадан, одем професору Хигинсу и запитам га шта он о свему томе мисли. Он је велики стручњак за Атлантиду.

Доктору Ватсону, разуме се, ништа нисам рекао о својој намери. Само сам се протеглио, зевнуо и устао.

— Време је да се вратим на брод.

— Идем и ја, — одговори он, гурнувши у џеп цигарете и снимке.

Посета Хигинсу

Растали смо се на прагу крчме. Учинило ми се у једном тренутку да су се врата још једном залупила, као да је неко изишао одмах за нама. Кад сам се осврнуо, улица је била пуста.

Ушавши у такси, рекао сам адресу и завалио се у излизано плишано седиште. Пут ми се учинио веома дуг, или се можда шофер, осетивши у мени странца, потрудио да га учини дужим.

Док смо се возили, дозвао сам у сећање све што сам знао о професору Хигинсу. Историчар и етнограф, професор Харвардског универзитета. Један од великих стручњака за Атлантиду, који је њеном проучавању посветио читав свој живот. Путовао је неколико пута у Западну Африку на полуострво Јукатан и у друге области Северне Америке — које тачно, нисам могао да се сетим. Убрзо после Другог светског рата напустио је универзитет и преселио се овамо, у Понта Делгаду. Последњих година, поред неколико чланака у научним часописима, објавио је „Златни век прошлости", књигу која је изазвала много буке.

(Наставиће се)

Тридакна гигас

Пролазећи кроз Торесов Мореуз, познати француски путник и истраживач Димон Дирвил одлучи да баци сидро у једном малом заливу да би попунио залиху свеже воде. У потрагу за водом била је послана једна група морнара. Али, воду није било лако наћи: у близини није било ни извора, ни потока ни поточића.

— Погледајте! Погледајте! Вода! — изненада је узвикнуо један од морнара који се био мало одвојио од групе. У сенци огромног дрвета пандануса, на једној од његових доњих грана, висила је џиновска шкољка до врха пуна чисте воде. Прозрачне капљице воде сливале су се с лишћа пандануса и једна за другом падале у шкољку. Био је то домородачки „кладенац“. Јер, становници Нове Гвинеје на тај начин скупљају воду с неких тропских дрвећа.

Морнари су огромну шкољку однели на брод, а по повратку у Француску Димон Дирвил предао ју је Природњачком музеју у Паризу. Зоолози су је назвали тридакна-гигас! Њене огромне таласасто наборане љуштуре дуге су метар и по, а широке шездесет сантиметара. Међутим, поједини примерци могу да достигну дужину од два до три метра, и ширину од метра. Таква шкољка тешка је по неколико стотина килограма, а меки део у њој толико је велик да њиме један човек може да се храни читаву седмицу.

Вађење бисера из шкољки тридакна гигас скопчано је с великом опасношћу. Јер, мишићи који затварају љуштуре веома су јаки и шкољка, бранећи се од напада, склапа се великом брзином и снагом, повредивши притом руку ловца на бисере. Због тога рониоци, пре но што покушају да изваде бисер, пресецају ножем мишиће и шкољка више не може да се затвори.

Тридакна гигас живи у плићацима тропских мора и не може да се размножава ако је температура воде испод 30 Целзијевих степени.

Како су се бранили од жеге

Када је у кућама богатих Египћана Старог века постајало сувише топло, они су наређивали својим робовима да квасе спољашње зидове зграде. Од сунца и пустињског ветра зидови су се брзо сушили, јер се вода којом су влажени испаравала и у кућама је постајало свежије.

Стари Римљани слали су за време летњих жега читаве одреде робова у планине да тамо, на највишим врховима, скупљају снег. Робови су снег сабијали правећи од њега чврсте ледене коцке. Те коцке сносили су с планина и њима пунили шупље спољашње зидове кућа својих господара, од чега је ваздух у одајама постајао хладнији.

Касније, у Средњем веку, Италијани су хладили своје куће помоћу тунела које су копали од својих домова до пећина на морској обали. Хладан ваздух из пећина терале су њихове слуге кроз тунел помоћу великих лепеза.

Леонардо да Винчи, уметнички и технички геније 15 века, начинио је прву употребљиву машину за хлађење ваздуха. То је, уствари, био један велики точак, сличан точковима на лађи, с четири исполца који су „захватали“ хладан ваздух с површине реке и терали га у једну широку трубу која је водила до спаваће собе у једном замку.

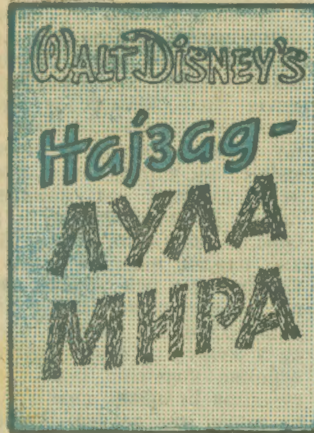
Од времена Леонарда да Винчија, па до савремених уређаја за климатизацију, било је много покушаја да се у летње дане температура у унутрашњости зграда учини сношљивом. Тако је у 19 веку Хемфри Деви, проналазач рударске лампе, покушао да изради систем за хлађење дворане у којој заседава енглески парламент. Он је у поду дворане и свим одајама на том спрату избушио око 20.000 рупа

да би кроз њих са доњег спрата долазио нешто хладнији ваздух. Покушај му није успео и Хемфри Деви за читав свој труд није добио ни паре награде.

Електронски композитор

Амерички научници др Мартин Клајн и др Даглас Болито конструисали су нарочити електронски мозак, који је у стању сам да компонује, брзином од око 4.000 композиција лаке музике за сат. Пре но што је пуштен у рад, мозак је снабдевен регистрима који садрже основна и најважнија правила хармоније изражена математичким формулама. Притиском на неколико дирки, „механички композитор“ потпуно самостално ствара музичка дела. Америчка национална библиотека досад се опирала да у списак композитора унесе и овај електронски мозак, који је назван „Берта“.

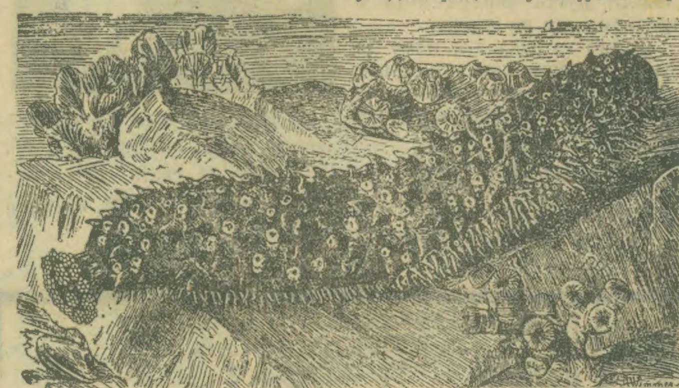
КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

ШЕТЊА МОРСКОМ ОБАЛОМ

Трп или морски краставац

Ево нас опет на морском жалу. У песку се, ту и тамо, виде махом поломљене љуштурице морских пужева или костури морских јежева, а тамо у провидном плићаку види се нека црна и непомична животиња у облику ваљка. Многи ће вам рећи да је то трп, а мало ће њих знати да каже нешто више о тој чудној морској животињи коју познају сви они који су били на мору.

Трп или морски краставац има ваљкасто тело. Око уста има венац дугих и краћих пипака помоћу којих пуни своја црева морским муљем. На задњем делу црева има два граната израштаја у које улази вода. Они му служе као органи за дисање (шкрге).

Трбух морског краставца је раван и блед. На њему има веома много ножица-пријањалки. Када га погледамо изгледа да је го, јер су му веома ситне и разноликог облика кречњачке плочице смештене у дебелу кожу. Он је сродан морској звезди, али нема њен облик. Ако га узмемо у руку и мало стиснемо, онда из њега шприца вода. Ако је трп узнемирен, он одбацује своје краке у воду. Слуз коју они садрже образује сплет конаца у које се може заплести понеки насртљиви рак. Док се рак мучи да се ослободи замке, трп је одмилео до неког мирнијег места. Поред тога што може да одбаци краком ве, он исто тако може да избаци и целу утробу. Али, као што код звезде израсту откинути краци, тако и код њега израсте утроба.

У Индиском Океану живе неке врсте морског трпа које домороци скупљају. Ти трпови се суше, па се од тог прави првокласна закуска звана трепанг, коју нарочито воле Кинези.

ОДМАХ ЈОЈ ДАЛИ ИМЕ

Рафлезија је биљка која има цвет чији пречник износи више од 90 сантиметара. Једнога дана 1818 године овај цвет открио је доктор J. Арнолди када је боравио на Суматри и када је са гувернером Рафлесом путовао. Одмах чим је пронашао ту биљку, Арнолди јој је дао и име рафлезија.

ШТА СВЕ ЗНАЧИ РЕЧ ПЕРИЈЕЦИ

Перијеци је назив за околне становнике, суседе. У географском смислу то је назив за људе који живе под истим степеном географске ширине. У старој Спарти тим именом су називани покорени сељаци, староседеоци који нису имали грађанска права.

И ПОКЛИЧ И ЛЕПА КРИЛАТИЦА

Слоген је стари ратнички поклич шкотских горштака. Али у Сједињеним Америчким Дружавама слоген је назив за лозинку (крилатицу) политичку, културну или сличну. Ево примера: „Сваке недеље купи по једну књигу“.

ГДЕ ЈЕ НОВА ЕНГЛЕСКА?

Нова Енглеска је назив за североисточни део Сједињених Америчких Држава. Она обухвата државице: Мен, Њухемшир, Вермон, Масачусете, Род Ајленд, Конектикет.

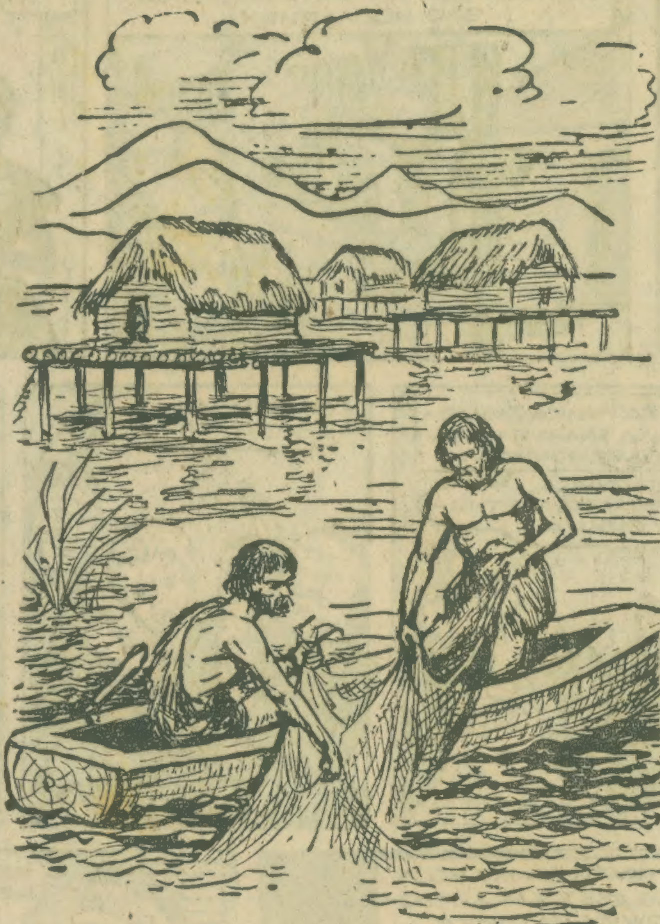
РЕЉЕФ О ТРОЈАНСКОМ РАТУ

Табула илијака значи илиска или тројанска табла. Уствари, то је антички рељеф из доба римских царева. Налази се у Капитолиском музеју у Риму. На том рељефу приказани су моменти из Тројанског рата.

Када није било удица

Риболов је исто толико стар као и лов. Он је један од најстаријих начина прибављања хране човека. Људи из палеолитског доба (пре 100.000 година) ловили су рибе рукама, а и данас је неки тако лове. Доцније се појавио штап са чврсто углављеним и оштрим каменим врхом. Ово оружје служило је у исто време за лов и риболов. Ескими, Аустралијанци и многа примитивна племена и народи још увек употребљавају за риболов овакав штап, који су изумели пећински људи у прадавна времена.

Прави прибор за риболов појављује се тек у магдаленској епохи (око 16.000 до 12.000 година пре наше ере). То је било нарочито усавршено копље које се касније претворило у харпун. Оно је имало главу од дрвета, костију или силекса, а харпун је био удицом везан за онога који га је бацао. Убрзо су се појавили лук и стрела, којима још и данас многи урођеници лове рибу. Удица се први пут појавила у мезолитском периоду (око 12.000 до 10.000 година пре наше ере). Прве удице прављене су од глачаног силекса. Помоћу њих наши преци из каменог доба ловили су крупне пастрмке, јегуље и штуке. У то време они су већ научили да употребљавају варалице које су биле прављене од глачане кости.

Риболов је доживео велик напредак када су се појавиле сојенице, језерска насеља на кољу. Трагови оваквих насеља нађени су на обалама многих језера у Шкотској, Русији, Швајцарској, Мађарској, Француској итд. Удице су у то доба (7.000 до 3.000 година пре наше ере) већ знатно усавршене. У језерима Бурже, Нешател и у шуми Компјењ, у Француској, нађене су многе удице из бронзаног доба (2.000 година пре наше ере), које су врло сличне данашњим, само што су знатно веће. То је разумљиво, када се зна да су рибе у то време биле много веће од данашњих.

Становници језерских насеља брзо су почели да праве мреже за риболов и рибарске чамце-пироге, које су израђивали од стабла сагоревањем или брушењем помоћу силекса. Захваљујући добро очуваним наслагама шкољки и костију данас се зна да су праисториски људи најрадије јели слатководне шкољке, а од морске рибе семгу.

У прастаро доба главно богатство Египта био је Нил. У његовим водама људи су ловили око сто разних врста риба. Нису биле ретке рибе дуге и по неколико метара, а служиле су за исхрану неколико породица. У доба Рамзеса IV (1200 година пре наше ере) град Букхен који је био угрожен глађу насељен је са 200 стручњака за риболов који су имали задатак да исхране становништво за то време. Још у то доба рибари су морали имати нарочиту дозволу за коју су плаћали таксу. Херодот пише да су сви становници делте Нила живели од риболова. Они су ловили рибу дању помоћу нарочитих мрежа, које су им у току ноћи служиле за заштиту од комараца. Египат је био прави рај за рибаре. У току лета Нил је плавио плодне њиве са којих је крајем зиме већ убрана летина. У периоду повлачења воде у њено корито земљорадници су у муљу и блату хватали огромне количине риба. Тако су стари Египћани сваке године имали две летине. Риболов са штапом и удицом појавио се у Египту 2.000 година пре наше ере. Занимљиво је да су стари Египћани ловили и крокодиле помоћу огромних удица на које су стављали као мамац читаве свињске череке.

Познати оријенталиста Масперо тврди да је већина народа на обали Еуфрата дуго живела искључиво од риболова. Рибу су јели свежу, усољену, димљену и самлевену у прах од кога су правили хлеб и колаче. Нарочито су били омиљени шарани. Да би увек имали свежу рибу, Асирци су још 2.000 година пре наше ере градили рибњаке. Асирски рибари били су јако цењени у друштву а митолошки јунак Гилгамеш био је познат као сјајан рибар. Многи асирски богови претстављани су са рибљим репом.

Феничани су ловили рибу искључиво у мору, јер се по предању њихова богиња Дерцето утопила у реци, доцније претворила у рибу. Због тога је риболов био забрањен у рекама да не би неко уловио богињу Дерцето. Насупрот њима, Јевреји су ловили у свим рекама и језерима. Кинези и Јапанци од вајкада су јели велике количине риба, а били су чувени риболовци и пецачи. По предању, пет кинеских царева који су владали у другом миленијуму пре наше ере, научили су народ да употребљава свилу за канап на који се везала удица, затим су их научили да употребљавају искривљене игле за удице, трновите мотке као штапове, а разно зрневље као мамац. На гравирама које потичу из 1500 година пре наше ере приказани су кинески риболовци који пецају са удицом и лове рибу мрежама и помоћу копља. Конфучије је по предању био велики риболовац, али је рибу пецао само удицом. За разлику од Кинеза који су радије јели речну рибу и сматрали је за финију, Јапанци су претежно јели морску рибу. Поред лова рибе удицом и мрежом, народи Далеког Истока ловили су рибу и помоћу дресираних птица-кормората. Неки путници који су били на Јангцеу били су сведоци када су Кинези ловили рибу помоћу дресираних видри. Ловац би везивао витку и брзу животињу једним танким ланцем и пуштао је да лови рибу.

Стари Грци дуго времена су давали предност лову над риболовом. Платон објашњава да риболов захтева првенствено лукавство и окретност, а не храброст, снагу и мушкост који су потребни у лову. Због тога су Грци сматрали лов за грану спорта, а риболов за ниже занимање. Доцније су и они почели употребљавати за риболов вештачке мушице, разно зрневље, лук, козји сир, па и неке отрове. Стари Римљани придавали су велик значај риболову и сматрали га граном спорта која је у сваком погледу равна лову.

Први снег

— СЛОВАЧКА БАЈКА —

Пре много, много година живео је један воденичар, који је за своје услуге увек наплаћивао високу цену, а кад год је могао давао је мање брашна него што је по одбитку одређеног дела требало да да. Тако је он из године у годину бивао све богатији . . . и све похлепнији.

Једне ноћи, воденичара пробуде звуци звончића. Погледао је кроз прозор и протрљао очи, не верујући у оно што је видео, јер су пред воденицом стајала четири мала јелена упрегнута у кола пуна жита. На возаревом седишту налазио се некакав мали брадат човек, који, угледавши воденичара, рече:

— Ево, дотерао сам ова кола пуна пшенице и јечма. Желим да самељеш све жито. За награду можеш да узмеш један џак од чега хоћеш. Саветовао бих ти да узмеш јечам.

Воденичар не одговори ништа, а мали човек настави:

— Изиђи и истовари жито. Вратићу се сутра увече по брашно.

Сад је воденичар већ био потпуно будан. Брзо је изишао и истоварио џакове, а одмах потом празна кола се изгубише у оближњој шуми.

Следећег дана жито је било самлевено, али је воденичар на име ујма, уместо јечменог брашна како му је човечуљак саветовао, задржао пшенично, и то два џака уместо једног.

Увече, по обећању, појави се брадати човек и упита:

— Воденичару, је ли моје жито самлевено?

Непоштени воденичар прогунђао је да јесте и почео је брзо да утоварује џакове с брашном, верујући да га возар неће ни питати је ли узео ујам. Али, мали човек га је упитао.

— Ах, да, узео сам џак јечма, као што сте рекли, — промрмља воденичар и пожури да донесе и утовари остатак џакова.

А онда се догоди нешто чудно. Велики воденички точкови стадоше да се окрећу већом брзином и вода поче да шапуће: „Биће ти жао, биће ти жао, биће ти жао".

Воденичар ово није чуо, јер је мали човек баш у том тренутку затегао узде и јелени су кренули. Брујање прапораца испунило је ваздух и кола се изгубише у шуми.

Тада воденичар примети да се нешто јечма просуло на земљу док је џакове товарио у кола. Он га сакупи на гомилицу, с намером да га да пилићима, а онда му очи замало не искочише из дупља — јер то није био јечам, већ чисто злато!

Није требало више од неколико секунди па да овај непоштени и похлепни човек схвати да би био неизмерно богат само да је уместо пшенице узео јечам. Он потрча за колима, дозивајући малог возача и вичући да хоће да замени пшеницу за јечам. Али, стизали су му само одјеци његовог сопственог гласа.

Бесан и очајан, воденичар тада упреже своје коње, стави у кола она два џака пшенице и дивље одгалопира у шуму, вичући: „Ево вам ваше пшенично брашно! Узмите га! Дајте ми јечам". Али, одговора није било. Ужасна тишина престрашила је воденичара и, док су коњи јурили, он одвеза џакове и поче да просипа брашно. Ветар га је развејавао по околном дрвећу, које је ускоро постало сасвим бело. Воденичар, већ готово луд од страха, најзад се изгубио у шуми и више се није чула његова вика.

Сваке године од тог времена на дрвеће пада бело пшенично брашно које је похлепни воденичар узео од малог човека и ми тада кажемо да је дошла зима.

ПРИЧЕ О АВАНТИЈУ

Аванти је омиљена личност у причама Ујгура, народа, турског порекла који живи у Западној Кини. Наизглед глуп, он обично надмудри оне који мисле да су од њега паметнији.

РЕЧИ МУДРОСТИ

Аванти је, као што знате, сиромах. Једног дана оде на трг и придружи се групи носача који су чекали да за малу награду понесу другима купљену робу или да обаве какав други посао. Док су они тако чекали приђе им један добро одевен човек и рече им:

— Који ће од вас да ми понесе до куће овај сандук са шољама за чај! Платићу му то трима мудрим изрекама:

Носачи, сви до једног, одбише.

— Баш си ти лепо смислио, — одговорише они. — Зар нас сматраш за гомилу будала?

Али, Аванти је ћутао, замишљен.

Новац може увек, раније или касније, да се заради, — размишљао је он — али мудре речи не налазе се сваког дана.

Тако он прими понуду, натовари сандук на леђа и пође.

— Сад ми реци твоје мудре изреке, — замоли он док је, погнут теретом сандука, корачао крај његовог сопственика.

— Ако ти икад ико каже да је боље бити гладан, него сит, не веруј му, — одговори овај.

— То је заиста мудро. И сасвим тачно, — рече Аванти.

Извесно време ишао је ћутке, а затим запита:

— А како гласи друга мудра изрека?

— Ако ти икад ико каже да је боље ићи пешице, него јахати на коњу, не веруј му.

— Охо-хо, то је такође мудро и занимљиво, — одговори Аванти.

Мало касније он замоли да чује и трећу изреку.

— Ако ти икад ико каже да на свету постоји глупљи роб од тебе, не веруј му, — рече му добро одевени човек.

Чим он изрече те речи, Аванти пусти сандук која с треском паде на земљу.

— Ако ти икад ико каже да шоље у овом сандуку нису поразбијане, не веруј му, — мирно рече Аванти и крену натраг пут трга.

ПОСЛЕДЊИ ДАН

Неки Авантијеви богати суседи одлучише једног дана да га преваре и да се истовремено забаве на његов рачун.

— Чули смо од највећих мудраца, рекоше они, да ће се сутра небо срушити и смрвити земљу. Ово је последњи дан који је остао људима да уживају у животу. Зашто не би заклао своје јагње, па да се сви почастимо?

И Аванти закла своје једино јагње. Како је дан био веома топао, он предложи својим гостима да оду и да се, док се месо кува, окупају. Суседима се његов предлог свидео и они одоше на реку да се освеже.

— Али, кад им је брчкања било доста и кад су дошли на гозбу, њиховог одела више није било.

— Хеј! — Где је наше одело? — запиташе Авантија.

— Изгорео сам га да бих скувао месо, — одговори он. — Пошто ће света сутра нестати, оно вам више није ни потребно.

СИТНО, АЛИ ЗАНИМЉИВО

○ **Урагани су распрострли** по целој површини Америке известан број штетних инсеката, који су раније живели на релативно малим просторима.

○ **Око 800.000 Парижана** грејали су се прошле зиме топлотом из термичке парне централе која се загревала разним отпацима и ђубретом.

○ **За пет секунди** може да одреди положај непријатељског авиона, који је удаљен стотинама миља, радар који је сада инсталиран на енглеским бомбардерима.

○ **Поломљени машински делови** могу да се залепе без употребе алата помоћу „лепка", који је легура челика и неких хемикалија. Овај „лепак", израђен у Америци, издржава топлоту, влагу и дејство већине хемикалија.

Из ризнице природе

ОПРЕЗНИ ДАБАР

Семјуел Так из Пус Купеа, у Британској Колумбији, често препричава свој необични доживљај у коме је главну улогу играо један дабар.

Једног пролећа један мој пријатељ и ја ловили смо да-

брове у Британској Колумбији, служећи се добро познатим начином који се састоји у томе да се на тридесетак сантиметара испод површине начини отвор у брани што су је саградили даброви и да се у тај отвор поставе кљуса. Кад се тако брана оштети, ниво воде у јазу опадне; даброви сместа похитају да зазидају отвор, и падају у клопку.

Сутрадан ујутру били смо, признајем, непријатно изненађени кад смо видели да је брана оправљена, а да наше замке леже затрпане блатом, травом и комађем дрвета. Иста ствар догодила се и наредних ноћи. Најзад смо начинили нов отвор, поставили замке као и обично, али смо се те вечери сакрили у жбуње на обали да посматрамо шта ће се догодити. Кад се смрачило, приметили смо једног дабра како излази из свог подводног скровишта. Пошто је обишао брану, као да је испитује, отпловио је узводно, али се ускоро вратио гурајући пред собом дебео прут дуг око једног метра. Маневрисао је вешто све док један крај мотке није узео у уста, а затим је другим крајем чепркао по отвору све док се обе клопке нису затвориле. Пошто је онеспособио кљуса, упутио се својој подводној јазбини, да би се вратио са још три дабра. Брана је за тили час била оправљена. Оставили смо наше замке „сахрањене" у брани и никад више нисмо узнемиривали ту дабровску породицу.

НЕОБИЧАН ОРТАКЛУК ДВА ВУКА

Кад сам као одгајивач индига живео у Индији — почео је своју занимљиву причу Хорас Хвајт — био сам сведок изванредне сналажљивости и, можда тренутног, ортаклука два вука. У пратњи два пса, кренуо сам једног хладног праскозорја у шетњу јашући свог понија. На ивици џунгле наишао сам на неколико коза које су сељаци оставили да ту преконоћ брсте. Док сам им се приближавао, из џунгле се појавише два вука. Један од њих зграби једну козу и стаде с њом да бежи. Други је одмах пошао за њим. Чим сам се прибрао, дозвах псе и дадох се у потеру за њима.

Вуци су бежали према јаругама које су се налазиле неколико километара од моје плантаже. Био сам сигуран да ћу их уловити, јер су мој коњ и моји пси били срчани и брзи, а ја сам био наоружан копљем за лов на шакале. У једном тренутку пси су готово достигли бегунце, али искежени зуби и претећи урлик другог вука учинили су да мало заостану.

Веровао сам да ће се вук који је носио козу уморити и да ћу га тада стићи и убити. Али, догодило се нешто што уопште нисам очекивао. Кад га је снага почела издавати,

вук је испустио козу; друга звер, која је дотле била нека врста заштитнице, одмах је зграбила плен и потрчала даље. Улоге су се измениле: сад је први вук био заштитница, а други је грабио напред заједно с пленом.

Гонио сам их око четири километра, и за то време они су неколико пута један другоме предавали плен и мењали места. Раздаљина између нас остајала је увек иста. Најзад се мој пони уморио и ја сам одустао од даљег гоњења. Мудре звери, помислио сам, заслужиле су своју козу.

БИО ЈЕ МОЖДА ПРВИ...

Благодати Голфске струје познате су и огромне. Да није ње, лед би освојио добар део света, а зеленило би ишчезло. Неки научници сматрају да је морепловац Понс де Леон први наишао на Голфску струју. То је било 22 априла 1513. Можда је пре њега неки домородац видео Голфску струју, али то није забележено. Пловећи ка југу уз обале Флориде Понс де Леон је наишао са својим морнарима на ту струју. Пловидба овом „морском реком" олакшава путовање, али су морепловци то дуго времена тајили. Због тога је Голфска струја први пут убележена на географску карту 1770. То је учинио славни научник Бенџамин Франклин. Он је био први и највећи популаризатор Голфске струје и први је истакао њену огромну важност за пловидбу.

Прва српска ЧИТАЛАЧКА ПУБЛИКА

Српски писци у XVIII веку и првих деценија XIX века могли су рачунати само на један врло ограничен круг читалаца, и то углавном у градовима. Прва српска читалачка публика састојала се од свештених лица, племића и спахија, војних лица (Срба официра у аустриској војсци), чиновника варошких магистрата и сеоских општина, адвоката и учитеља, имућнијих трговаца и занатлија. Тој публици обраћа се Доситеј Обрадовић и у њеном кругу тражи добротворе за своју прву књигу (1783), коју је штампао у Лајпцигу. „Ја добитка од моје књиге никаква не иштем, само да се хоће толико новаца наћи да типограф плаћен буде. Он досада није никакву српску књигу за штампу издао; зато сумњава се предузети је на свој трошак, не знајући какву ће срећу књига имати". Уздам се, каже даље Доситеј, да ће се наћи неки који желе добро своме роду и послати штампару по неколико дуката да би се тај осмелио и прихватио се штампања књиге.

Но, већ са својим првим књигама Доситеј је упао у дугове. Његов „Живот" штампан је у 300 примерака, 50 је успео одмах да растури, и то преко неких румунских трговаца који су посетили лајпцишки јесењи сајам. Та књига је око 1800 године била већ сасвим ретка и последњи свој лични примерак Доситеј је поклонио као уздарје једном свом младом поштоваоцу. Тираж Доситејевих књига кретао се од 300 до 1000. Иначе, при одређивању тиража књижевници су често били исувише оптимисти. Доситејеве „Басне" ишле су прилично тешко. Он се неколико година натезао с њиховом продајом и једва је после десет година успео да тек само повез за њих наплати. Слично је било и с његовим „Собрањем". Због тога је Доситеј био у сталној преписци с пријатељима молећи их да му помогну у растурању књига и у наплаћивању оних које су биле у продаји. Људи су, додуше, узимали књиге, читали их али су често нерадо плаћали.

Јоаким Вујић покушао је да уведе извесну новост у до тада уобичајено растурање књига путем претплате (пренумерације), али је љуто страдао, или како сам каже, „ово је било весма неразумно од мене учињено". Наиме, Вујић је „господи пренумерантима" уручио свој „Најновији земљопис целога света" (1825) пре но што су му они послали новац. Послао им је, као што би се данас рекло, своју књигу поузећем. Међутим, велик број претплатника књигу је примио, а није је платио. Тако је Јоаким Вујић пао у дуг од 2000 форината и једва се из њега извукао. Његов приход од позоришних претстава које је приређивао био је већи него онај од продаје књига, и што би зарадио на претставама давао је за дуг штампару. Кад би грануло пролеће, Вујић би узео штап у руке „и пошао мало по народу своме", не би ли од дужника наплатио коју крајцару, а у неког добротвора измолио помоћ за какву своју нову књигу. Но, Јоаким Вујић је био често исувише литерат — просјак, што су му замерали савременици, нарочито његове колеге по перу.

Захваљујући нашим првим књижевним радницима и настојањима наших културних људи, постепено се ширио и круг читалаца. Међу претплатницима, чија су имена обично објављивана на крају књиге, јављају се и нова звања: ситне занатлије, калфе, ђаци великих и малих школа, а понегде и „паори" — сељаци, сеоски кметови.

Године 1814, Вук Караџић на своју „Писменицу серпског језика", коју је штампао у Бечу, није имао у Србији ниједног претплатника. Успео је да нађе купце за свега 263 књиге, а од тога је 105 отпало на „Сербље из Сербије", тадању српску емиграцију. Сам прота Матеја Ненадовић узео је 25 књига. Будући да су и други претплатници узимали по више књига, број стварних купаца није износио више од 120.

Готово при крају свога живота, Вук је, 1860, штампао у Бечу „Правитељствујушчи совјет". То његово дело имало је 2987 претплатника, а у самој Србији 2357. Био је то највећи број претплатника који се до тада могао скупити на једну српску књигу. „Могло би се казати, рекао је Стојан Новаковић, да је из Србије у овој књизи безмало потпун списак оновремене читалачке публике из свију редова". И стари Вук био је дубоко дирнут оваквим великим одзивом на своје дело. „Пренумераната на ову књижицу окупљено је у Србији колико се нико није могао надати ни мислити. Тијем је осветлан образ народу нашему, једино зато што се очевидно показује како народ наш мари за своју историју; а друго, што се показује да овдје у народу нашему већ нијесу ријетки људи који књиге читају".

А колико је, међутим, уложено напора и поднето жртава да би се само у Србији створио овако скроман број читалаца!

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

ИПАК ЈЕ МОГУЋНО

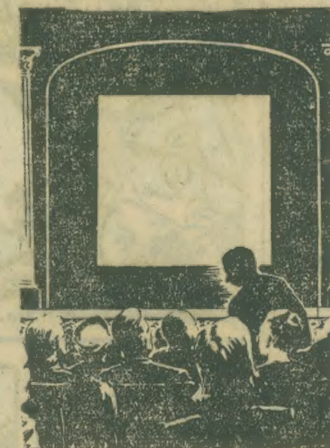
Природа стално изненађује људе разним појавама и стварима. У Тимаруу, на Новом Зеланду, једна крава је отелила тројке. Свако теле имало је другу боју: једно је било црвено, друго бело, а треће плаво. Та иста крава пре тога отелила је у два маха двојке. Али није ово усамљен случај. У том крају једна крава отелила је такође тројке, али потпуно сличне да се „не могу" распознати једно од другог.

У ИНТЕРЕСУ НАУКЕ...

У програм рада Међународне геофизичке године спада и проучавање земљиног магнетизма. За овај посао америчко Државно геодетско-картографско одељење одредило је осам научника који треба да израде мапе земљиног магнетизма на трима забаченим острвима Тихог Океана. Прво, најмање привлачно, је острво Џервис. Оно се састоји од песка и корала и једини његови становници су птице. Клима је сува, те ће два човека која ће на њему радити бити принуђена да воду за пиће добијају дестилацијом морске воде у нарочитом суду који ће загревати сунчеви зраци. Друго острво је Палмира. Оно обилује воденим талогом и вегетацијом. Треће је Фанинг, највеће од ова три острва, на коме има сталних насељеника. Научницима и техничарима стављени су на располагање најсавршенији инструменти, а храна и друге потребе доносиће им се бродом „Пиеста", који ће их стално обилазити.

УВЕК ИМА МЕСТА

Аустралија и Нови Зеланд имају више биоскопских седишта у односу на број становника него иједна друга земља на свету. Тамо једно место у биоскопу долази на 7,5 становника.

КОМБИНОВАНИ ПРЕДМЕТИ

Видели сте џепни ножић са сврдлом, са ножем за отварање конзерви, затим са обичним и мањим ножићима, затим сте видели табакеру са упаљачем итд. Таквих комбинованих предмета који служе за више потреба има данас доста. Тако има и табакера које служе за више од једне или две потребе. Наиме, поред тога што се у њих стављају цигарете и што имају упаљач, оне имају још и ово: часовник, кутију за минијатурне визиткарте, ножић, па нарочити ножић за шиљење цигара и оловки, нотес и мали метар.

СВЕТЛИ И БЛАГО ЗВОНИ

Када вас неко позове телефоном, онда ваш апарат оштро зазврји, а често прави и малу „узбуну". Али, има и таквих телефонских апарата који кад приме позив, онда се осветле и чује се веома благ и хармоничан звук. Овако осветљен телефон нарочито је добар за лекаре који дежурају ноћу. Лампа која осветљава телефон светли све док се не заврши разговор. Она тако јако осветли околину телефона да се он може лако пронаћи и у мраку и да онај који разговара може да прави забелешке без паљења светиљке.

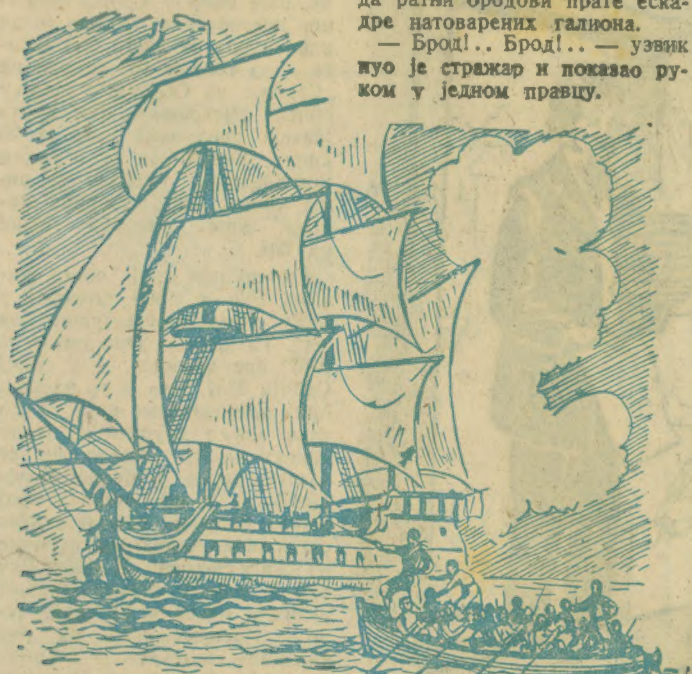
НИЈЕДАН НЕСРЕЋАН СЛУЧАЈ

Кина располаже једном ескадрилом млазних авиона, којом искључиво пилотира 55 жена. Жене у Кини пилотирају и на транспортним авионима. За последњих пет година ове жене-пилоти нису доживеле ниједан несрећни случај.

Уместо да сачува флоту...

Био је ведар и сунчан дан, какав може да буде само у тропским пределима. Једног таквог дана, рано ујутру, док је још магла почивала на хоризонту бескрајне пучине, моћни и смели флибустер Пјер из Дијепа, или Велики Пјер како га је

његова малобројна дружина називала, издао је наредбу да се крене у крстарење.

Наредба је извршена без поговора, иако његови другови нису увек били склони да крстаре, јер су се често враћали празних руку. Лаким скоком сви су ускочили у дотрајали повећи чамац, кроз чије је рупе продирала вода, а било их је толико као да га је митраљез решетао. Зачас су га снажни замаси весала отиснули од обале и флибустерима се брзо из видика измакло острво Сан Доминго. Није их толико замарало напорно веслање, колико их је нервирало продирање воде у чамац. Сваки час морали су да је избацују и да зачепљују рупе. На тим дугим крстарењима њих је морила још једна невоља: недостатак воде и хране.

Чамац се све више удаљавао од обале, а орловске очи Пјера и његових другова вребале су на све стране, неће ли се на хоризонту појавити плен: неки шпански брод.

У то време шпанске лађе стално су пловиле у колоније и отуд се враћале — са златом, сребром, драгим камењем и другом скупоценом робом. Није био редак случај да су флибустери нападали те лађе и пљачкали их. Због тога је шпанска влада наредила да ратни бродови прате ескадре натоварених галиона.

— Брод!.. Брод!.. — узвикнуо је стражар и показао руком у једном правцу.

Очи свих гусара устремиле су се тамо. И заиста, из магле се помолила велика силуета брода.

— Изгледа да је ратни, — чуо се шапат у чамцу.

— И велик је...

Многи су у страху помислили да ће Пјер наредити напад, јер су знали колико је он смео и дрзак, а били су свесни да после напада на такав брод че би било нимало изгледа на спас. Али, нико није смео реч да проговори. И док су флибустери гледали у правцу брода, Пјер се неопажено измакао у дно чамца и пришао једном поузданијем и храбријем другу.

— Напашћемо брод — рекао му је. — Ти ћеш последњи изићи из чамца, али пре него што искочиш, пробуши га толико да брзо потоне.

После тога наредио је да чамац заплови у правцу брода и да га нападне. Снажан и сложан замах весала и чамац се устремио на ондашњу ратну грдосију, чији командант није обраћао никакву пажњу на сићушни чамац. Сваки тренутак је протицао у великом узбуђењу. Најзад, чамац се прибио уз бок брода и флибустери, као курјаци, почели су да искачу из њега, и да се веру на бродску палубу. Пјер је био међу првима. Последњи члан посаде, који је имао задатак да потопи чамац, није ногом још чврсто ни стао на шпански ратни брод, а флибустерски чамац је ишчезао с површине мора. Флибустери нису имали другог излаза него борбу на живот и смрт.

Изненађење на шпанском броду било је велико. Стража је просто занемела. Пјер је то вешто искористио. Искусан у оваквим пословима, он је срчано улетео у кабину команданта, који се забављао с пријатељима. Брзо их је савладао и повезао. Остали флибустери уперили су пиштоље у бурад с барутом и запретили да ће брод дићи у ваздух ако им се ко успротиви. Морнари, верујући да има много више нападача него што их је уствари било, нису ни покушали да нешто учине, па су предали брод. Флибустери су их све позатварали у подруме брода, а задржали су само оне који су били потребни ради управљања лађом. Брод су допремили на Острво Корњача, а посаду у Сан Доминго.

Брзо се установило да је трули чамац Великог Пјера савладао брод вицеадмирала шпанске флоте, који се био одвојио од осталих шпанских бродова који су пловили за домовину, носећи скупоцену робу из колонија. Шпански ратни брод, уместо да сачува флоту, настрадао је сам. Овај необичан догађај дуго се препричавао и у Европи и у Америци.

Пошто је на тај начин дошао до богатог плена, Пјер је одлучио да се смири, па је с друговима отпловио на заплењеном броду, без икаквих сметњи, јер се на њему вила шпанска застава, те их нису узнемиравали шпански бродови. После тога Пјер је престао да се бави овим послом и живео је мирно до смрти.

Оваквих случајева у 17 веку било је доста. Сви су они мање више били драматични и узбудљиви и били су предмет многих прича у којима се оцртавало једно мутно време, кад је на мору владало искључиво право јачега. То је било доба кад су се Шпанија, Француска и Енглеска отимале о колоније у новом свету, па су појединци за своју земљу често били јунаци и честити патриоти, а за друге не само не пријатељи, него и гусари. Такав је био и Велики Пјер из Дијепа.

Гуштер са кишобраном

Многи су видели, нарочито у провинцији, како уплашени коњи проjуре кроз варош и зауставе се негде на периферији. Узроци су разни, а често се коњи уплаше када неко у њиховој близини отвори нагло кишобран. Изгледа да на сличан начин један аустралиски гуштер натера у бекство разне ситне животиње — своје непријатеље. Наука није успела да утврди зашто се неке животиње плаше када се извесни предмет дотле скупљен нагло рашири, али се зна да многе птице и многи сисари у таквим приликама беже.

Гмизавци имају разна средства којима плаше своје противнике. Тако кобре забацују предњи део тела, многи гуштери покушавају да створе утисак да су већи него што су уствари, али ниједан гуштер нема оковратник који потсећа на кишобран, као што га има гуштер из Аустралије и Нове Гвинеје. Када тај гуштер лови црве и инсекте по дрвећу, кожа му виси у наборима са главе и покрива му цео врат. Ако се боље загледа, онда ће се видети да се ти набори састоје од четири комада коже, који нису међусобно повезани и који слободно висе, прирасли само једним крајем за главу. Кад се овај гуштер уплаши, он покушава да бежи. Тада се усправи на задње ноге и тако претрчи и по педесетак метара освркући се стално да ли га неко прати. Ако не може да побегне, онда он, и даље усправљен на задње ноге, отвори кишобран. Тада се непријатељ нађе пред, наизглед, далеко већом животињом. Кожни набори раширени су, а између њих вире широм отворене чељусти са оштрим зубима.

Аустралиски пси лове много веће гуштере, веће и борбеније, него што је гуштер са кишобраном, али овоме не смеју ни близу да приђу. Ако се случајно неки превари и почне да гони овог гуштера, улоге се брзо измене, те пас уместо да гони, почне да бежи. Без сумње нагла промена у величини, до које је дошло сасвим неочекивано, уплаши и најхрабријег гониоца.

Кожни набори који тако успешно служе за плашење противника повезани су са костима у врату гуштера, а са њима је у вези и језик. Нарочити мишићи подижу за један тренут наборе, а у исто време отварају се и чељусти. Али, овај гуштер може да отвори чељусти, а да притом не рашири наборе.

Аустралиски гуштер није нарочито велик. Он достиже највећу дужину од двадесетак сантиметара без репа. Реп је дуг око 40 сантиметара. Да нема ово средство за плашење непријатеља, тешко би се гуштер могао да бори, јер га природа није снабдела оружјем за борбу. Други гмизавци који плаше непријатеља као, например, кобра, и имају оштре зубе и јак отров којима су у стању да остваре своју претњу. Код овог аустралиског гуштера ради се, међутим, само о једном блефу.

ДОСКОЧИЛИ ИМ

Многе птице често се залете на прозоре, ударе у њих, па од тог угину. Да не би птице страдале управа једне модерно саграђене школе у Диселдорфу, у Немачкој, наместила је на зграду прозоре на којима се налазе слике мачака, сова, кобаца и других птица грабљивица. После овог трика ниједна птица певачица није налетела на прозоре ове школе, јер су се уплашиле од ових ликова.

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ...

КАЗНА УМЕСТО НАГРАДЕ

Доктору Франциску Арфиетију, личном лекару владара Триполиса Мухамеда Абдалаха (1631—1649), било је понуђено 50.000 секвина да отрује свог господара. Уместо да пристане на тај предлог, Арфиети је отишао краљу и испричао му о завери. За своју оданост лекар је био „награђен“ тиме што је по владаревом наређењу затворен у лудницу где је остао до краја живота. Јер, Мухамед Абдулах је сматрао да је његов лекар морао бити луд кад је одбио тако уносну понуду.

ЗБОГ КОНОПЦА

Замак Гајар у Француској, једна од најјачих тврђава свог времена, предао се 1419 године, после 16 месеци опсаде, и то због тога што његови браниоци нису имали конопац којим би извлачили воду из једног бунара унутар зидина.

БЕБА — АКРОБАТА

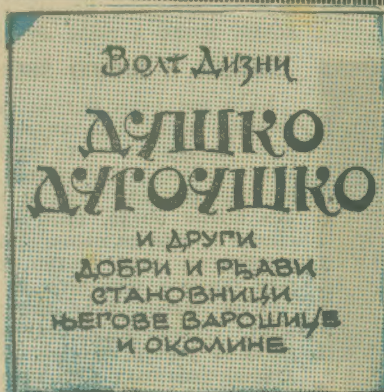

Сандра Шефилд из Вејнрајта, у Канади, могла је да стоји на длану свог оца, и то сасвим усправно, кад је имала свега пет недеља.

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ ШТЕДЕО МАСТИЛО

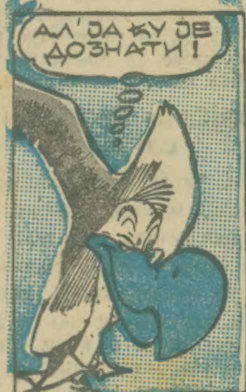
Барон Карл фон Мојзебах (1781—1847), претседник немачког апелационог суда, састављао је своја приватна писма на тај начин што је исецао поједине речи из старих новина и лепио их на хартију.

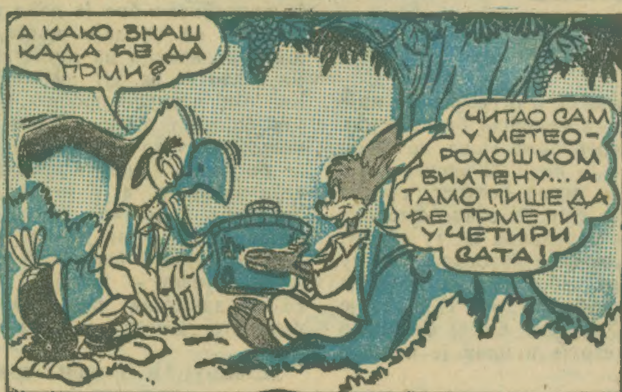

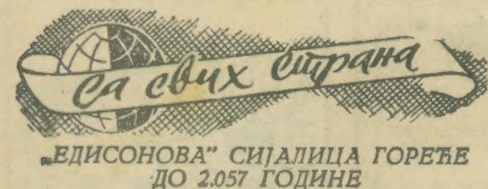

„ЕДИСОНОВА“ СИЈАЛИЦА ГОРЕЋЕ ДО 2.057 ГОДИНЕ

У Америци је недавно приређена комеморација Томасу Едисону. Док се у Европи сличне свечаности одржавају под покровитељством угледних личности, научних институција или саме државе, у САД комеморације често организују велике фирме. Тако се догодило и са успоменом на великог научника. Говорећи у суперлативима о његовом уму, претставник фирме најлепше се изразио о — фирминим производима. Том приликом је у Едисоновој радној соби, која је саставни део његовог музеја, запаљена сијалица исте величине и истог типа као прва Едисонова сијалица. Она ће светлети пуних 100 година без прекида. Неки коментатори напомињу да је говорник на овој свечаности направио једну омашку: заборавио је да каже да је прву сијалицу направио један Енглез — сер Џозеф Вилсон Сван.

★ ★ ★

ВАЗДУШНИ ТАКСИ

У близини Каракаса, у Венецуели, подигнут је на једном планинском врху модеран петнаестоспратни хотел. Да би путницима омогућила долазак на ово удаљено и неприступачно место, управа хотела је увела жичану „такси-службу“. У свакој кабини ове успињаче може да стане шест особа. Пут, дуг око девет километара, води изнад дивних предела, што чини још привлачнијим ово ваздушно путовање. За кратко време све собе у овом јединственом хотелу биле су заузете.

★ ★ ★

ПСИХОЛОШКО ОРУЖЈЕ

Усред озбиљних покушаја да се свету обезбеди мир, у САД је објављена вест да је израђено ново, психолошко ратно оружје. Оно је створено у Куковој истраживачкој радионици, која се налази у држави Илиноис. Још се не зна да ли се њиме рукује са земље или не, али је познато да је дуго три метра и да има облик бомбе. Може да се баци врло високо, до 18.000 метара, и тада ослобађа из себе велики звучник с падобраном, који почиње лагано да се спушта. За све време спуштања, из звучника се чује необично јак глас, који може да даје истините или лажне извештаје с фронта, да упућује ултиматум и да врши сваку врсту пропаганде, намењену како непријатељској војсци, тако и становништву у туђој земљи.

★ ★ ★

ТЕЛЕДИРИГОВАНО УПРАВЉАЊЕ САОБРАЋАЈЕМ

Пошто саобраћајна полиција и светлосни сигнали у Америци све теже успевају да држе под својом контролом знатно повећан промет моторних возила, један стручњак из Балтимора, који се бави искључиво проблемом закрчености путева, предложио је занимљиво решење. Он је израдио направу која треба да се угради у сваки аутомобил. Чим се улица или друм закрчи, возач не мора сам да успори вожњу или да кочи. То чини ова направа, чак и против возачеве воље. Али, она не ступа у дејство самостално. На њу утиче нарочити уређај којим рукује саобраћајни службеник издигнут на довољну висину, тако да лако прати кретање возила.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

НОВ ЕКРАН ЗА ТЕЛЕВИЗИЈУ

У Лабораторији за поморска истраживања у Вашингтону начињен је телевизиски екран на коме се виде јасне слике и при пуној дневној светлости, па и кад је екран осветљен. То се постигло на тај начин што су телевизиске цеви превучене танким слојем фосфора, уместо бело-млечним прахом, који је досад употребљаван. На овај начин слике су веома оштре и јасне, па чак и кад Сунчева светлост пада на екран.

ПРЕСАЂИВАЊЕ КОЖЕ

Два лекара из Калифорније успели су да пресаде ткиво младих пилића с једног на друго. Ово је могућно само под нарочитим околностима, и то код пилића који су стари само један дан. Али, ако пилићи мало одрасту, ново тело не прима ткиво с другог тела. Но и поред свега тога, ови лекари надају се да ће у скорој будућности успети да пресаде ткива са два разна тела.

НОВИ ПРЕЦИЗНИ АПАРАТИ

На једној изложби у Лондону били су приказани нови, веома прецизни апарати за разна мерења. Тако, например, изложено је мерило које може да измери стохиљадити део од цола и један апарат који може да измери истицање гасова, ако годишње истече само неколико грама. Затим је био изложен и апарат који може да измери тежину мастила, потребног за једну запету итд.

МЕРЕЊЕ ВЕТРОВА НА МАЛИМ ВИСИНАМА

За избацивање ракетних пројектила веома је важно знати брзину и правац ветрова у горњим слојевима. Али, исто тако, важно је да се знају и подаци на мањим висинама. У ту сврху у Америци је усавршен један апарат помоћу кога се то може постићи. То је једна пушка која се испаљује вертикално увис, тако да се метак врати близу места одакле је испаљен. Подешавајући разне нагибе, према правцима ветра, метак увек падне близу места одакле је испаљен. Према нагибу се одређује и јачина ветра.

МИГРАЦИЈА РИБА

Проучавајући кретање риба у морима, два америчка научника дошла су до занимљивих открића. Они су испитивали кретање туна, јер те рибе имају велик значај за исхрану. Том приликом они су констатовали да рибе прелазе, не само велике просторе и да се селе у горњим слојевима океана, већ да мигрирају и по дубини. То значи да у разним сезонама рибе мењају и дубину у којој живе.

„ГОТОВО БАДАВА“

Суме новца које се траже за поједина чувена сликарска дела изгледају превисоке чак и за мултимилионере. Амерички банкар Хенри Фрик купио је портрет шпанског краља Филипа IV за 400.000 долара. Иако је дао ту суму, он је сматрао да је заиста превисока. Када му је један пријатељ рекао да је Филип платио за овај портрет уметнику свега 600 долара, он је био још више уверен да је цена висока. Да би себе утешио, богати Фрик се тада бацио на математику и израчунао да би 600 долара уложених у банку 1645 године са 6 посто интреса нарасло досад на баснословну суму новца. Пошто је тако установио да је та сума знатно виша од оне коју је платио за слику, он је изјавио својим пријатељима да је слику ипак купио „готово бадава“.

МЕДВЕЂИ ШЕЋЕР

Медвеђи шећер (црни шећер, лакриц) је назив за згуснути чврсти водени екстракт корена једнога дрвета (Glycyrrhiza glabra) у облику блокова и шипки, слатка укуса. Медвеђи шећер употребљава се у фармацији за израду салмијак-таблета.

ЈОНОСФЕРА ЈЕ КОМПАКТНА

Раније је сматрано да се јоносфера, тј. слој ваздуха на висини од 100 до 340 километара од Земље, састоји из три разна слоја који се разликују по својој густини. Међутим, један амерички научник са универзитета у Лос Анђелосу, после дугог испитивања, утврдио је да се јоносфера састоји само из једног слоја. Другим речима, не постоје три одређена и одвојена слоја, већ је то, уствари, само један слој који није свуда исте густине, али да су прелази постепени, што зависи од висине, те се не може рећи да су то одвојени слојеви.

НЕ САМО ЗАЛЕЂИВАЊЕ

Често се бродовима преносе огромне количине воћа и разне хране, која се лако квари, али се то највише спречава помоћу система хлађења, а за то служе специјални бродови хладњаче. Међутим, поред овог, за одржавање меса у свежем стању приликом превоза бродом употребљава се систем ултравиолетних зрака које спречавају да се развију бактерије. Ултравиолетни зраци падају по товару хране и бродским магацинима из велике батерије лампи.

БРОД — СПОМЕНИК

Амерички бојни брод „Аризона“, који је међу првима настрадао за време јапанског напада на Перл Харбур, 1941 године, налази се и данас на месту где је потонуо и претставља необичну гробницу за 1.100 америчких морнара који су том приликом погинули. Брод је само упола потопљен и његова палуба и димњаци вире из воде. Два пута годишње уз „Аризону“ пристаје један амерички ратни брод с почасном стражом. Тада се на нарочитој сребрној катарци диже застава у славу палих бораца. Америчка влада је прогласила олупину „Аризоне“ за споменик борцима изгинулим код Перл Харбура.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Шест спортиста

Сликар Мика је јако расејан. Рекли су му да за један спортски лист наслика шест разних спортиста. Он их је нацртао, али како! Погледајте само какве је све грешке направио! Њих није тешко наћи.

Дашто ми ти дашто

1) Пуче пушка на леду, оде пара чак до цара?

2) Растов труп, љесков прут, а у њему огњен јунак лежи?

3) Сједи сједа, у Сједину граду, цар је проси, кован је не да?

4) Сто орлова једно јаје снесе?

5) Сусрете ме шиго миго
и упита ђе сам био.
Кад му казах ђе сам био,
одмах ме је укорио.

(1) писмо; 2) вино у бурету; 3) овце у тору, курјак и пас; 4) груда сира; 5) кад човек гледа туђ посао).

„Чаробна“ шара

сл. 1

Покушајте да ову, на први поглед компликовану, шару (слика 1) нацртате једним потезом. Могућно је, а ако не верујете погледајте слику 2.

сл. 2

... инсекти и болести униште више шуме него шумски пожари.

... судећи према искуству париских сопственика бифеа и ресторана који се налазе у близини биоскопских дворана, весели филмови изазивају код публике апетит. Филмови са срећним завршетком изазивају и жеђ и глад, док их трагични филмови знатно смањују.

... медаље као ратна одликовања први су завели Кинези, и још у првом веку наше ере, за време

династије Хан. У Европи се за ратна одличја није знало све до 16 века.

... реч алкохол арапског је порекла и постала је од члана „ал“ и речи „кол“ која означава нарочити прах који се на Истоку употребљава за бојење обрва. Вековима је та реч употребљавана за сваки финији прах. У њеном данашњем значењу први пут је срећемо код Парацелзуса, који тим именом назива „најбитнији састојак вина“.

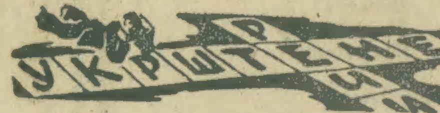
... прве борбе гладијатора у Риму одржаване су на трговима на којима су за

гледаоце подизане дрвене трибине. Због тога су, тврди историчар Витрувије, римски форуми имали облик паралелограма, а не квадрата као у Грчкој. Први амфитеатар у Риму саградио је, 59 године пре наше ере, Скрибонијус Курио.

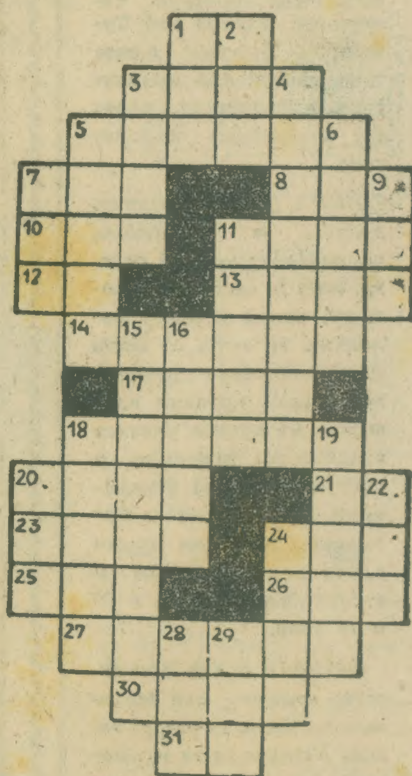
... јужноамеричкад врста инсекта богомољке, тог „тигра“ међу инсектима, напада чак и мање жабе, гуштерове и птице.

... многи научници сматрају да је прва катарка био сам човек. Наиме, они тврде да је преисторски човек, стојећи у свом чамцу који је уствари био издубљено дебло дрвета, открио да захваљујући томе што ветар дува на њега чун брже плови.

Водоравно: 1) хемиски знак за сребро; 3) водопад; 5) сцена, спектакл; 7) место у Шведској; 8) врста јелена; 10) срећка; 11) пољопривредна алатка; 12) првак; 13) домаћа животиња; 14) стрм; 17) коњаник; 18) врста експлозива; 20) врста змије; 21) прва два слова ћирилице; 23) марка аутомобила; 24) свеза; 25) телефонски позив; 26) врста копрене за лице; 27) један минерал; 30) амерички књижевник („Ана Кристи“); 31) део коњске опреме.

Усправно: 1) свеза; 2) дубина до које брод тоне; 3) административна јединица; 4) равница поред Саве; 5) хранљива биљка; 6) врста колача; 7) неман; 8) град у Немачкој; 11) већи књижевни састав; 15) град у Македонији; 16) један метал; 18) страно женско име; 19) део руке; 20) узвик; 22) Један четинар; 24) уточиште; 28) женско име; 29) наша река.

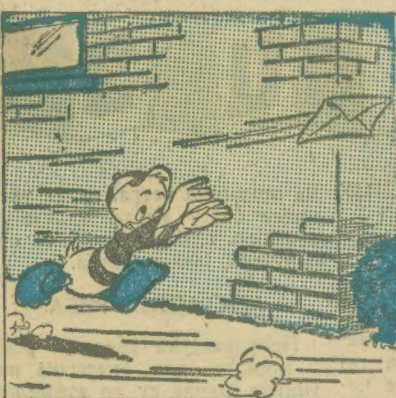
РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

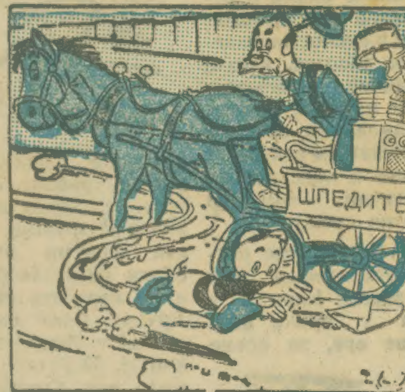
Водоравно: 1) шева; 5) Дикенс; 7) рало; 8) ети; 10) арена; 12) Ом; 13) рола; 15) ам; 17) метан; 19) том; 21) јоги; 22) Динамо; 24) беса; 25) Ири; 27) елиса; 29) ав; 30) рива; 32) Ир; 34) Перун; 36) Ним; 38) Рона; 39) „Салома“; 41) кафа.

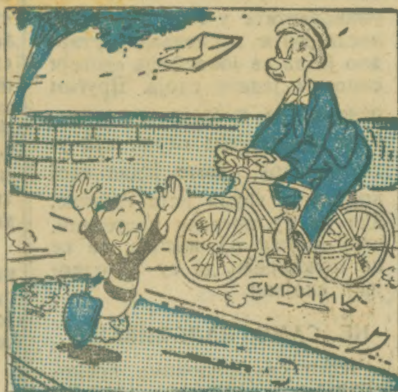
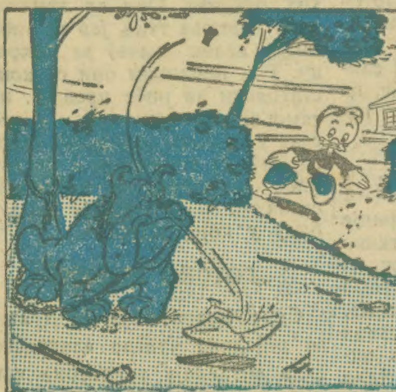
Усправно: 1) Шилер; 2) економ; 3) ве; 4) Ана; 5) дар; 6) сто; 7) рабат; 9) имуни; 11) алеја; 14) атоми; 16) модел; 18) Агора; 20) Мисир; 23) њасип; 24) Белин; 26) Ивана; 28) „Авероф“; 31) арома; 33) рис; 35) Уна; 37) мак; 40) ла.

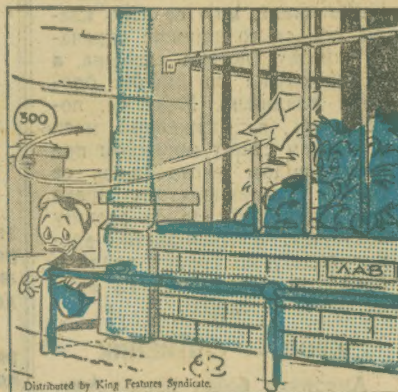

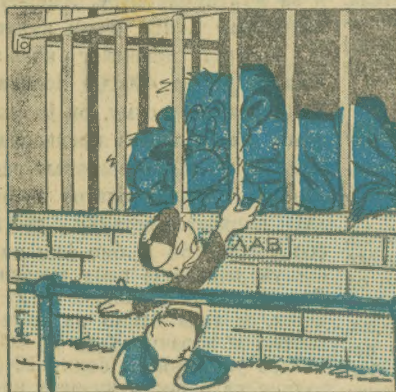

ХТЕЛА БИ И ОНА

— Замисли шта ми се догодило, — жали се Белка Пати. — Јутрос сам у парку села на тек обојену клупу, па је Хорације морао да ми купи нову хаљину.

— Збиља? ... А где је та клупа?

БЕЗ УЛЕПШАВАЊА

— Шта, сад сликате пејзаже? — вели Паји једна познаница. — Портрети су вам, значи, досадили.

— Не, него пејзаже не морам да улепшавам!

СНОВИ И БИСЕРИ

Мини: Ох, Мики, сањала сам да си ми купио дивну бисерну огрлицу!

Мики: Фино! Сањај сад још и то где бих могао да набавим новац за њу, па ће све бити у реду.

ДОБРО ДЕТЕ

Гаја таман почео да бере јабуке, кад наиђе чувар воћњака.

— Шта ћеш ти на дрвету? — развика се он на њега. — Хоћеш да крадеш јабуке, је ли?

— Нећу, чико, веруј ми, него сам пролазећи овуда видео како је пала једна јабука, па сам хтео да је обесим.

Који је ОДГОВОР тачан

Река ДИЧНА налази се у:
- Србији
- Босни
- Македонији
- Хрватској

ПИРА је:
- тропска биљка
- морска риба
- зборник закона
- шаљива игра.

ОМФАЛА је:
- врста чамца
- град
- легендарна личност
- поморска лука на Блиском Истоку

ОДГОВОР:

ДИЧНА је речица у Србији, лева притока Чемернице. Извире под Сувобором. Дужина њеног тока износи 35,5 километара, а површина слива 359 квадратних километара.

ПИРА (значи искуство, пракса) је византиска правна збирка у 75 отсека, коју је саставио непознати писац у првој половини 11 века. У Пири су прикупљена решења појединих правних случајева из праксе чувеног византиског правника и судије Евстатија Римљанина, са цитатима из Василика. Дело нам пружа слику правне праксе и византиског судства у 10 и 11 веку.

ОМФАЛА је име једне лидиске краљице, која је, по легенди, умела да опчара толико Херкула да га је „стрпала под папучу" да се преобучен у женско одело, кретао међу њеним робињама и прео на преслицу. Зато се и каже: „Сваки ће Херкул наћи своју Омфалу".

Пустоловине МАЛОГА ЏОНИЈА МОРНАРА ТОМА ТРАУТА И КИНЕЗА ШАНГ-ЛИНА

Одговорни уредник Стојилко Стојилковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика", штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Тек. рач. бр. 101-Т-935 поштански фах број 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 700 полугодишња 350; за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. — Рукописи се не враћају.